

ФОРМИРОВАНИЕ МЕХАНИЗМА УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТЬЮ МАЛЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Проанализировано состояние разработанности проблемы формирования механизма управления финансовой безопасностью малых предприятий (далее МП); определено понятие «финансовая безопасность МП», сформулированы ее цель и задачи; определены способы выявления и оценки уровня угроз финансовой безопасности МП, а также её критерии; разработаны алгоритм функционирования механизма управления финансовой безопасностью и логично-структурная схема проведения стратегического анализа финбезопасности МП.

Ключевые слова: финансовая безопасность, механизм управления, малые предприятия, угрозы финансовой безопасности.

Калмыков Олег Валентинович, кандидат економічних наук, доцент, кафедра обліку, аудиту та контролінгу, ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Григорія Сковороди», Україна, e-mail: olegkalmukov@ukr.net.

Калмыков Олег Валентинович, кандидат економічних наук, доцент, кафедра учёта, аудита и контролинга, ГВУЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Григорія Сковороди», Україна.

Kalmukov Oleh, SHEE «Perejaslav-Khmelnytskyi State Pedagogical University named after Hryhoriy Skovoroda», Ukraine, e-mail: olegkalmukov@ukr.net

УДК 656

DOI: 10.15587/2312-8372.2015.52075

Русаковська О. А.

ОБҐРУНТУВАННЯ БАЗОВОГО НАБОРУ ІНСТРУМЕНТІВ ТА МЕТОДІВ ЛОГІСТИЧНОГО КОНТРОЛІНГУ

Досліджено існуючі набори інструментів та методів контролінгу. Встановлено, що не існує єдиного прийнятого для всіх видів діяльності набору інструментів та методів логістичного контролінгу. Запропоновано базовий набір інструментів та методів логістичного контролінгу, посиляючись на його цілі та завдання, з метою забезпечення реалізації підсистеми логістичного контролінгу в системі управління підприємством.

Ключові слова: логістичний контролінг, інструментально-методичне забезпечення логістичного контролінгу, підконтрольні показники.

1. Вступ

Підрахунки вчених показали, що перше подвоєння інформації відбулось через 1750 років, друге — через 150 років (1750–1900 рр.), третє — через 50, а з 1991 року для подвоєння інформації необхідно було тільки 1 рік [1]. Саме у 1991 році було створено World Wide Web (WWW) — «всесвітня павутина», всесвітня мережа доступу до Інтернету [2]. В 1991 році Apple випустили PowerBook, який нагадував сучасний ноутбук і їхні обсяги продаж становили менше 100 000 одиниць [3]. Можна припустити, що саме ці умови сприяли такому стрімкому подвоєнню інформації. На 2014 рік International Data Corporation (IDC) спрогнозували обсяг випуску персональних комп'ютерів в розмірі 306,7 млн. одиниць [4], це у 30 670 разів більше, ніж у 1991 році і то при тому, що до 2014 року вже у багатьох людей комп'ютери були, а прогнозований попит — це швидше оновлення старого комп'ютера, а всі оновлюють комп'ютери кожного року.

Таким чином, враховуючи теперішні умови і можливості навіть важко уявити з якими темпами сьогодні збільшується кількість інформації. Але вищесказане дає можливість усвідомити, що сьогоднішній світ наповнений величезним обсягом інформації, якою потрібно володіти, розуміти її, аналізувати і т. д. Особливо актуальними такі потреби постають перед підприємництвом. Тут, інформація виступає дорогішим ресурсом, який потрібно вчасно здобути і вчасно використати. Однак, наявність комп'ютерів та Інтернету впливає не тільки

на кількість інформації, але й на розвиток зв'язків між різними куточками світу. Сьогодні вже ні для кого не є проблемою купити товар, який знаходиться на іншому материка, причому це можна зробити всього у декілька «кліків». Торгівля, яка проводиться в масштабах цілого світу в першу чергу вимагає ефективної організації логістичних процесів. Відтак, перед підприємствами постає проблема управління логістикою та інформацією. Автор статті пропонує звернути увагу на управління логістичною інформацією. Такі потреби може задовольнити логістичний контролінг.

Проте, існує питання щодо того, яким чином реалізувати логістичний контролінг, які інструменти та методи забезпечать потреби логістичного контролінгу? Тому дана стаття присвячена пошуку інструментів та методів, за допомогою яких можна забезпечити реалізацію логістичного контролінгу, який забезпечить підприємству високий рівень конкурентоспроможності та прибутковості.

2. Аналіз літературних даних та постановка проблеми

Дослідження наукових праць показало, що існує багато напрацювань щодо визначення інструментів та методів контролінгу, причому кожен з авторів наводить свій перелік інструментів та методів. Наприклад, Г. Л. Матвієнко до інструментів контролінгу відносить: портфельний аналіз, аналіз знижок, аналіз областей збуту, управління запасами матеріалів, аналіз кривої

досвіду, аналіз сильних і слабких сторін, ABC-аналіз, XYZ-аналіз, аналіз відхилень, аналіз кривої життєвого продукту, аналіз потенціалу, логістичний контролінг, аналіз розрахунку сум покриття, аналіз якості, стратегічні розриви, аналіз конкуренції. До числа методів контролінгу автор включає: бюджетування, економіко-математичні методи, нормативне регулювання, моделювання документообороту, розрахунково-аналітичні методи, методи діагностики [5]. В. В. Карцева виділяє тільки інструменти контролінгу, наводить значний їх перелік такі, як: GAP-аналіз, SWOT-аналіз, ABC-аналіз, бенчмаркінг та інші [6]. Звернемо увагу на те, що В. В. Карцева бенчмаркінг відносить до інструментів контролінгу, тоді як Г. Л. Матвієнко бенчмаркінг включає до методів контролінгу. Подальші дослідження показали, що не існує єдиної думки серед науковців щодо визначення інструментів чи методів контролінгу, тобто щодо відношення їх до інструмента чи до метода. Розбіжність думок науковців наглядно зображено у табл. 1.

Такі результати досліджень схиляють до думки, що варто зосередитись на пошуку інструментів та методів логістичного контролінгу, залишивши при цьому категорії в стороні, тобто побудувати певний перелік інструментів та методів логістичного контролінгу, не акцентуючи увагу щодо їхнього відношення чи до інструмента чи до метода.

Розглядаючи такий крок зі сторони підприємництва, мабуть, керівництву і працівникам підприємства не матиме значення чи певний інструмент чи метод називатиметься інструментом чи методом контролінгу. Більш важливе значення матиме чи той інструмент або метод принесе бажаний результат, чи вирішить поставлені перед керівництвом підприємства завдання та чи дозволить досягнути певного рівня конкурентоспроможності. Таким чином, автор статті прийме рішення упустити категорії та побудувати загальний перелік інструментів та методів логістичного контролінгу, не акцентуючи уваги на їхньому відношенні до тої чи іншої категорії.

Подальші дослідження інструментів та методів контролінгу і логістичного контролінгу дозволили встано-

вити, що існує багато напрацювань, щодо визначення інструментів та методів контролінгу, та незначна їхня кількість щодо встановлення переліку інструментів та методів логістичного контролінгу. І. Пісз до методів логістичного контролінгу відносить CPM (Critical Part Method, метод критичного шляху), який пропонує застосовувати для логістичних проектів з визначеним часовим простором. Для того, щоб побудувати логістичний проект та визначити час виконання тих чи інших операцій та загальний час реалізації певного логістичного проекту автор пропонує PERT (Program Evaluation and Review Technique, програма оцінки та перегляду планів). Проте, автор пропонує вдосконалити даний інструмент/метод шляхом впровадження у PERT параметру нечіткого часу. Графічно зобразити даний вид планування автор пропонує за допомогою діаграми Ганта, яка показує тривалість кожної окремої операції та залежність одних операцій від інших. Вищеописані способи планування та слідкування за логістичними процесами підприємства І. Пісз відносить до результатів діяльності логістичного контролінгу. Тому що вищевказані дії дозволяють не тільки планувати логістичні процеси, але й слідкувати за їхнім виконанням, та за виконанням наступних операцій (за допомогою діаграми Ганта).

На думку І. Пісз до ще одного інструменту/методу логістичного контролінгу належить EVA (Earned Value Analysis, аналіз прибутку). Автор акцентує увагу на тому, що EVA дозволить не тільки слідкувати за поточним станом витрат і прибутку, але й за допомогою графіків прогнозувати майбутні прибутки і витрати з врахування уже сьогоднішніх змін, що дозволить вчасно усунути помилки в разі виявлення надто високих витрат тощо. Також, ще однією перевагою EVA є те, що даний вид аналізу дозволяє проаналізувати великі проекти, зі значною кількістю чисел [17]. Зіставляючи цілі, які ставить перед собою логістичний контролінг та завдання, які дозволяє вирішити EVA можна безперечно погодитись з твердженням автора про відношення EVA до інструментів/методів логістичного контролінгу.

Таблиця 1

Інструменти та методи контролінгу

Прізвище та ініціали автора	Назва інструменту/методу	Управлінський облік	Теорія обмежень	Допустимі значення	Бюджетування	«Стандарт-костинг»	ABC-, XYZ-аналіз	Аналіз точки беззбитковості	Аналіз обсягу замовлення	Короткостроковий розрахунок результатів
Маян Р. [7]		—	М	М	—	—	—	—	—	—
Ананькіна Е. А. [8]		М	—	—	М	—	—	—	—	—
Пушкар М. С. [9]		—	—	І	І	—	—	—	—	—
Тищенко О. І. [10]		—	—	—	І	М	М, І	І	—	—
Бажан І. І. [11]		М	—	—	М	І	—	—	—	—
Дарманська Г. О. [12]		—	—	—	І	—	—	—	—	—
Сторожик М. І. [13]		І	—	—	—	—	—	—	—	—
Прохорова В. В. [14]		—	І	—	—	—	І	І	І	—
Малярець Л. М. [15]		—	—	—	—	—	М	—	—	—
Sierpinska M. [16]		—	М	—	—	—	М	М	М	М
Карцева В. В. [6]		—	І	—	—	—	І	І	І	І

Примітка: М — метод; І — інструмент (складено автором на основі [6–16])

А. Колінські, Ю. Трояновська та Е. Паяк звертають увагу на теорію обмежень як важливого елемента логістичного контролінгу. На думку авторів — одним із основних завдань логістичного контролінгу — це виявлення «вузьких місць» та їхнє усунення. Завдяки успішності застосування теорії обмежень на американському ринку автори пропонують застосовувати його і для польського ринку. Як підкреслюють А. Колінські, Ю. Трояновська та Е. Паяк, дотримання всього декількох простих правил теорії обмежень дозволить виявляти вузькі місця, усунути їх, тим самим вдосконалюючи роботу підприємства загалом [18]. Загалом, дослідження літературних джерел дозволило встановити, що немає певного, чітко сформульованого та обґрунтованого переліку інструментів та методів логістичного контролінгу, які можуть стати базовим, стартовим переліком для підприємця в процесі впровадження логістичного контролінгу, що і зумовлює мету написання статті.

3. Об'єкт, ціль та задачі дослідження

Об'єктом дослідження виступає інструментально-методичне забезпечення логістичного контролінгу підприємства.

Метою написання статті виступає необхідність побудови переліку інструментів та методів реалізації логістичного контролінгу для забезпечення високої конкурентоспроможності підприємства.

Досягнення поставленої мети зумовило виконання наступних завдань:

- встановити відмінність між методом та інструментом;
- сформулювати базовий перелік інструментів та методів логістичного контролінгу;
- визначити цілі та завдання логістичного контролінгу;
- встановити обсяг забезпечення виконання завдань і цілей за допомогою конкретного інструменту чи методу;
- сформулювати базовий перелік інструментів та методів, які дозволять задовольнити, реалізувати потреби контролінгу.

4. Дослідження інструментів/методів логістичного контролінгу

В сучасних умовах ринково орієнтовані підприємства можуть досягти тривалих конкурентних переваг за рахунок:

- зменшення витрат, що означає також підвищення рентабельності;
- скорочення часу реагування на запити попиту (еластичність);
- підвищення рівня обслуговування клієнтів (час, надійність тощо);

— підвищення якості продукції та послуг, в т. ч. завдяки інноваційним рішенням.

Кожен з окреслених напрямів отримання тривалих конкурентних переваг для окремого підприємства може бути більш чи менш актуальним, зважаючи на стан його внутрішнього середовища (сильні та слабкі сторони) та стан зовнішнього середовища щодо можливостей та загроз. Висока змінність ринків вимагає володіння значним обсягом актуальної інформації для забезпечення ефективності управлінських рішень. З іншого боку, зайва інформація, а також неактуальна, недостовірна означає низьку ефективність прикладених зусиль щодо її отримання.

Блок-схема вибору інструментів/методів логістичного контролінгу наведена на рис. 1.

Рис. 1. Блок-схема вибору інструменту/методу логістичного контролінгу (власна розробка автора)

Для реалізації будь-якої системи управління необхідно обрати інструменти та методи, які дозволять реалізувати ту чи іншу систему управління. Також, було встановлено, що існує доволі великий перелік інструментів та методів контролінгу. Автор даної роботи пропонує створити базовий перелік інструментів та методів логістичного контролінгу, тобто інструменти та методи, які забезпечуватимуть досягнення цілей саме логістичного контролінгу. На думку автора статті, даний перелік інструментів та методів має бути простим для розуміння і застосування, що спростить його застосування підприємцями, і не потребуватиме багато часу для освоєння.

Проте, для того, щоб побудувати актуальний перелік інструментів та методів логістичного контролінгу, який задовольнятиме усі цілі логістичного контролінгу та дозволить виконати усі завдання, які перед ним стоять.

В першу чергу необхідно чітко визначити об'єкт та предмет, цілі та завдання, які ставить перед собою логістичний контролінг.

Отже, об'єктом логістичного контролінгу виступають логістичні процеси підприємства. Предметом — формування звітної контролінгової інформації про логістичні процеси підприємства. Це включає в себе:

- планування логістичної діяльності;
- аналіз планових та фактичних показників, пошук невідповідностей;
- оцінювання рівня виконання планів тощо.

Вивчення сутності як контролінгу [19], так і логістики [15] зокрема та їхнього поєднання дозволяє виділити наступний перелік цілей та завдань логістичного контролінгу (рис. 2).

Варто звернути увагу на той факт, що виконання одних і тих же завдань дозволяє забезпечити досягнення різних цілей так, як це показано у табл. 2.

В процесі вибору інструментів/методів логістичного контролінгу не менш вагоме значення має встановлення базового переліку підконтрольних показників, які дозволятимуть отримати бажану інформацію. Основні показники функціонування логістичних процесів підприємства та спосіб їхнього розрахунку наведені в табл. 3.

Встановивши об'єкт, предмет, цілі та завдання логістичного контролінгу, орієнтовний перелік показників, можна скласти перелік інструментів/методів логістичного контролінгу (табл. 4).

Перевага запропонованого переліку інструментів/методів логістичного контролінгу полягає в простоті та «реальності» застосування. Мова йде про те, що запропоновані інструменти/методи є широко розповсюдженими, тому існує значний обсяг інформації щодо їхньої характеристики та порядку застосування. Це спрощує роботу менеджерів в освоєнні цих методів/інструментів. Причому, наведений перелік інструментів/методів логістичного контролінгу побудований з урахуванням мінімізації витрат на застосування логістичного контролінгу, тобто передбачає виконання лише тих завдань, які підприємство можна здійснити власними ресурсами. Без збору інформації з допомогою консалтингових чи маркетингових підприємств.

Рис. 2. Цілі та завдання логістичного контролінгу (власна розробка автора)

Таблиця 2

Відповідність завдань цілям логістичного контролінгу

Цілі логістичного контролінгу	Завдання логістичного контролінгу
Забезпечення виконання стратегічних цілей підприємства	Збір інформації про підприємство і логістику
	Моніторинг ринку
	Перевірка відповідності фактичних даних плановим
	Побудова системи контролю за виконанням планів
Забезпечення високої гнучкості логістичних процесів	Збір інформації про підприємство і логістику
	Моніторинг ринку
	Побудова єдиного інформаційного середовища підприємства
	Збір інформації про підприємство і логістику
Забезпечення ефективності логістичних процесів	Облік логістичної діяльності
	Обробка зібраної інформації
	Аналіз даних
	Моніторинг ринку
	Перевірка відповідності фактичних даних плановим
	Побудова єдиного інформаційного середовища підприємства
	Побудова системи контролю за виконанням планів
	Збір інформації про підприємство і логістику
Попередження появи кризового стану логістики підприємства	Облік логістичної діяльності
	Обробка зібраної інформації
	Аналіз даних
	Моніторинг ринку
	Перевірка відповідності фактичних даних плановим
	Побудова єдиного інформаційного середовища підприємства
Контроль за виконанням як стратегічних, так і оперативних логістичних цілей підприємства	Облік логістичної діяльності
	Обробка зібраної інформації
	Перевірка відповідності фактичних даних плановим
	Побудова системи контролю за виконанням планів
Створення інформаційного забезпечення керівників підприємства щодо його логістичних процесів	Збір інформації про підприємство і логістику
	Облік логістичної діяльності
	Обробка зібраної інформації
	Аналіз даних
	Моніторинг ринку
	Перевірка відповідності фактичних даних плановим
	Побудова єдиного інформаційного середовища підприємства
	Побудова системи контролю за виконанням планів

Примітка: власна розробка автора

Таблиця 3

Логістичні показники підприємства

Назва показника	Спосіб розрахунку	Характеристика
Оборот логістичних активів	$\frac{\text{Чиста виручка}}{\text{Середня вартість логістичних активів}}$	Показує ефективність використання логістичних активів
Рентабельність інвестицій в логістичну діяльність	$\frac{\text{Сума чистого прибутку}}{\text{Сума інвестицій в логістичні активи}}$	Показує, яка частка чистого прибутку припадає на логістичні інвестиції
Завантаженість потужностей логістичних об'єктів	$\frac{\text{Фактичне завантаження потужностей}}{\text{Нормативне завантаження потужностей}} \times 100\%$	Допомагає виявити «вузькі місця», встановити пропускну здатність різних ланок логістичного процесу
Частка логістичних витрат в структурі загальних витрат	$\frac{\text{Загальні логістичні витрати}}{\text{Сумарні витрати на виробництво та реалізацію продукції}}$	Демонструє вагомість логістичних витрат у порівнянні з загальними витратами підприємства
Рентабельність каналів збуту	$\frac{\text{Сума валового прибутку}}{\text{Сумарні витрати на реалізацію продукції}}$	Показує ефективність функціонування різних каналів збуту
Гнучкість виконання замовлення	$\frac{\text{Кількість виконаних спеціальних замовлень}}{\text{Кількість спеціальних замовлень}}$	Демонструє готовність підприємства до несподіваних замовлень
Еластичність попиту	$\frac{\text{Зміна попиту, \%}}{\text{Зміна ціни, \%}}$	Показує відсоткову зміну попиту при зміні ціни

Примітка: складено автором на основі [19–21]

Таблиця 4

Обґрунтування вибору інструментів/методів логістичного контролінгу

Назва засобу логістичного контролінгу	Аргументи в сторону його застосування для задоволення потреб логістичного контролінгу
Бухгалтерський облік	Бухгалтерський облік є джерелом фінансово-економічної інформації про підприємство. Дані в ньому стандартизовані та зведені до єдиного показника, що автоматично спрощує роботу. Форма бухгалтерського обліку може слугувати основою для обліку логістичних витрат підприємства. З цього приводу існує вже певна напрацьована база українськими науковцями такими, як: Криківський С. В. [22], Руденко Г. Р. [23] та ін. Ще одна цінність бухгалтерського обліку полягає в тому, що реалізація логістичного контролінгу повинна відбуватися з урахуванням загальних потреб та можливостей підприємства, а бухгалтерський облік є основною постійно діючою інформаційною базою даних для визначення фінансово-економічного стану підприємства
Управлінський облік	Можна сказати, що управлінський облік частково виконує функції контролінгу. Існує безліч суперечок щодо цього приводу. Багато науковців ототожнюють дані поняття, все це пов'язано з проблемою перекладу та й різними джерелами розвитку контролінгу. Проте, автор даної роботи дотримується тої думки, що контролінг ширше поняття, ніж управлінський облік, а управлінський облік є засобом реалізації контролінгу, бо дозволяє отримати фінансову інформацію, яка частково забезпечує потреби контролінгу, тому що за допомогою контролінгу можна зібрати не тільки фінансову інформацію, але й інформацію у вигляді натуральних величин або якісних характеристик [1, 12, 24–26]. Тому, за допомогою управлінського обліку можна зібрати інформацію, яку не охоплює бухгалтерський, більш детальнішу і точнішу інформацію, яка чіткіше окреслюватиме конкретні вибрані процеси
Теорія обмежень (пошук «вузьких місць»)	Однією з основних цілей логістичного контролінгу — це пошук недоліків у плануванні та їхнє оперативне усунення. Саме «вузькі місця» є недоліком планування. А теорія обмежень дозволяє реалізувати поставлену перед логістичним контролінгом ціль — пошук «вузьких місць» логістичної діяльності підприємства. Чи то замалий склад, чи недостатня кількість складського обладнання, чи нестача транспорту, відсутність необхідних умов транспортування, зберігання тощо
Бюджетування	Бюджетування в першу чергу спрямоване на забезпечення виконання стратегічних цілей підприємства. Бюджетування логістичної діяльності дозволить побудувати бюджетний план функціонування логістики підприємства з урахуванням загальної стратегії підприємства та фінансових можливостей підприємства, що буде основою для подальшого контролю, аналізу та пошуку помилок
BSC (Balanced Scorecard, збалансована система показників)	BSC дозволяє створити базу підконтрольних показників логістичної діяльності підприємства, сукупність яких відобразить загальну картину його стану. BSC може бути основою базою інформації про логістичну діяльність підприємства. Усю частину фінансових показників можна використати в процесі бюджетування
VBA (Visual Basic for Applications)	Автоматизація процесів логістичного контролінгу суттєво спростить виконання функцій логістичного контролінгу та зменшить кількість помилок, які можуть бути допущені людиною. Керівник, який вирішив впровадити логістичний контролінг на підприємстві зможе набагато успішніше, ефективніше і точніше побудувати електронну систему обліку і аналізу, ніж програміст, який не знає, що таке логістичний контролінг і суть його впровадження. Простота і доступність вивчення VBA дозволяє керівнику чи менеджеру побудувати необхідну систему з найвищою ефективністю та з мінімальними витратами
ABC-аналіз	Безперечно, даний вид аналізу можна віднести до базових засобів логістичного контролінгу, в першу чергу через простоту застосування, а по-друге через важливість та корисність інформації, яку можна отримати в результаті. Наприклад, ABC-аналіз продукції підприємства дозволить встановити найприбутковіший перелік товарів підприємства і відкоригувати відносно визначених товарів логістичні процеси підприємства. Проте тут необхідно пам'ятати про аналіз попиту на продукцію, та про виробничі потужності підприємства, перед рішенням про обсяги виробництва найприбутковішої продукції
PEST-аналіз	Дозволяє оцінити зовнішнє середовище функціонування логістики підприємства. Враховуючи отримані результати можна більш точно планувати подальші дії в управлінні логістичними процесами, будувати точніші рекомендації зі сторони логістичного контролінгу
SWOT-аналіз	Будь-які цілі повинні бути реальними і досяжними. Іноді існують «великі» цілі, проте підприємство немає можливостей забезпечити їхню реалізацію, або цього не дозволяє зовнішнє середовище. Наприклад, ABC-аналіз дозволяє виділити найприбутковіші види продукції, але це не означає, що необхідно виготовляти тільки ті найприбутковіші види продукції, можливо попит на ці види є меншим, ніж підприємство може виготовити. Проведення SWOT-аналізу як підприємства загалом, так і логістичної діяльності зокрема дозволить встановити реальні і досяжні цілі та максимально використати можливості та переваги. Оскільки, логістичний контролінг спрямований на забезпечення ефективного функціонування логістики підприємства в майбутньому, то проведення SWOT-аналізу є життєво необхідним для побудови ефективних контролінгових рекомендацій
EVA	Аналіз прибутковості підприємства та розрахунок його витрат, побудова графіку Ганта на основі отриманих даних та прогнозування подальшого прибутку і витрат дозволить вчасно виявити зміну майбутнього прибутку на основі зміни сьогоденних даних та усунути виявлені помилки чи змінити дії тощо. Найважливіше, що завдяки наявності бухгалтерського і управлінського обліку, бюджетування та BSC і автоматизації цих процесів на основі VBA розрахунок EVA та побудову графіку Ганта можна проводити автоматично

Примітка: власна розробка автора

5. Обговорення результатів дослідження інструментів/методів логістичного контролінгу

Проведені дослідження щодо формування базового набору інструментів та методів логістичного контролінгу дозволили сформулювати орієнтовний перелік інструментально-методичного забезпечення підсистеми логістичного контролінгу. Так як за допомогою інструментів та методів можна реалізувати певну систему чи підсистему управління, то формування переліку інструментів/методів логістичного контролінгу дозволяє забезпечити керівництво підприємства теоретичною основою для впровадження та реалізації логістичного контролінгу. Проте, недоліком проведеного дослідження виступає відсутність можливості стверджувати, що наведений перелік інструментів є єдиним вірним і універсальним для всіх типів підприємств. Тому що, в залежності від виду діяльності чи розмірів підприємства, інструменти та методи, які ними застосовуватимуться можуть бути іншими, ніж ті, що запропоновані в даній статті.

Однак, формування такого переліку інструментів/методів створює фундаментальні основи для впровадження підсистеми логістичного контролінгу в систему управління підприємства, які в процесі реалізації можна регулювати та вдосконалювати. Дослідження наукових джерел дозволяє стверджувати, що існують різні варіанти наборів інструментів/методів логістичного контролінгу. Проте, відмінність проведеного дослідження полягає в тому, що автор даної роботи намагався повною мірою охопити всі цілі та завдання логістичного контролінгу таким чином, щоб запропонований набір інструментів/методів дозволяв цілком забезпечити їхню реалізацію.

Однак, проведені дослідження можна вдосконалити, розглянувши набір інструментів/методів логістичного контролінгу не тільки зі сторони їхньої відповідності цілям та завданням, але й у співставленні з витратами часових та фінансових ресурсів на їхню реалізацію.

6. Висновки

В результаті проведених досліджень було побудовано блок-схему вибору інструменту/методу логістичного контролінгу. Визначено предмет, об'єкт, цілі та завдання логістичного контролінгу.

Наведений орієнтовний перелік показників успішності функціонування логістичного контролінгу та створено базовий перелік інструментів/методів логістичного контролінгу, які є доступними до застосування та в повному обсязі забезпечують цілі та завдання логістичного контролінгу.

Проте, враховуючи той факт, що світовий і український ринок в тому числі розвивається динамічно та невинно, що постійно з'являються певні інновації як у сфері науки, так і бізнесу, а як результат, з'являються нові можливості реалізації тих чи інших функцій, то питання щодо базового переліку інструментів/методів логістичного контролінгу залишається відкритим. Бо в міру появи нових можливостей потребує вдосконалення, доповнення чи повної заміни одних засобів іншими.

Література

1. Найдонов, О. Г. Інформатизація як головна ідея третього тисячоліття [Текст] / О. Г. Найдонов // Ученые записки

Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Философия. Культурология. Политология. Социология». — 2010. — Т. 23(62), № 2. — С. 161–165.

2. Романенко, О. О. Вплив мережі Інтернет на діяльність промислових підприємств [Текст] / О. О. Романенко // Економічний вісник. Економіка підприємства. — 2014. — № 4. — С. 141–147.
3. Carlton, J. Apple: The inside Story of Intrigue, Egomania, and Business Blunders [Text] / J. Carlton. — New York: Random House Inc., 1997. — 463 p.
4. PC Outlook Remains Cautious, Despite Modest Third Quarter Gains, According to IDC [Electronic resource]. — IDC Research, Inc., November 25, 2014. — Available at: \www/URL: http://www.idc.com/getdoc.jsp?containerId=prUS25267114
5. Матвієнко, Г. Л. Основний інструментарій контролінгу на українських підприємствах [Текст] / Г. Л. Матвієнко // Научно-технічний збірник. — 2005. — № 61. — С. 175–180.
6. Карцева, В. В. Систематизація інструментарію контролінгу на підприємстві: теоретичний аспект [Текст] / В. В. Карцева // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. — 2010. — № 1. — С. 118–127.
7. Манн, Р. Контроллинг для начинающих [Текст] / Р. Манн, Э. Майер; под ред. В. Б. Ивашкевича; пер. с нем. Ю. Г. Жукова. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Финансы и статистика, 1995. — 304 с.
8. Ананькина, Е. А. Контроллинг как инструмент управления предприятием [Текст] / Е. А. Ананькина, С. В. Данилочкин, Н. Г. Данилочкина и др.; под ред. Н. Г. Данилочкиной. — М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998. — 279 с.
9. Пушкар, М. С. Контролінг [Текст]: монографія / М. С. Пушкар. — Тернопіль, 1997. — 146 с.
10. Тищенко, О. І. Оперативний контролінг в управлінні виробничими затратами електротехнічних підприємств [Текст]: автореф. дис. ... канд. екон. наук / О. І. Тищенко. — Луганськ, 2011. — 20 с.
11. Бажан, І. І. Контролінг [Текст]: навч.-метод. посіб. / І. І. Бажан. — Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2006. — 211 с.
12. Дарманська, Г. О. Контролінг [Текст]: навч. посіб. / Г. О. Дарманська, Л. В. Свод; за ред. Г. О. Дарманська. — Хмельницький: ТУП, 2002. — 107 с.
13. Сторожик, М. І. Контролінг [Текст]: навч. посіб. / М. І. Сторожик, Н. В. Голубятнікова. — Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2004. — 210 с.
14. Прохорова, В. В. Контролінг від теорії до реалізації на практиці [Текст]: монографія / В. В. Прохорова, Л. С. Мартюшева, Н. Ю. Петрусевич, Ю. В. Прохорова. — Харків: ВД «ІНЖЕК», 2006. — 200 с.
15. Малярець, Л. М. Формалізація задач у контролінгу логістичної діяльності підприємства [Текст]: монографія / Л. М. Малярець, Г. Л. Матвієнко-Біляєва. — Харків: ХНЕУ, 2010. — 228 с.
16. Sierpinska, M. Controlling operacyjny w przedsiebiorstwie centra odpowiedzialnosci w teorii i praktyce [Text] / M. Sierpinska, B. Niedbala. — Warszawa: Wydawnictwo Nakowe PWN, 2003. — 421 p.
17. Pisz, I. Controlling of logistics projects [Text] / I. Pisz // Total logistic management. — 2011. — № 4. — P. 107–123.
18. Kolinski, A. Theory of constraints as supporting element of logistics controlling [Text] / A. Kolinski, J. Trajanovska, E. Pajak. — Publishing House of Poznan University of Technology, 2015. — P. 71–84.
19. Калайтан, Т. В. Контролінг: проблеми термінології [Текст] / Т. В. Калайтан // Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна. — 2009. — № 30. — С. 43–47.
20. Чікіта, І. Еластичність попиту на кредити як фактор підвищення впливу банківської системи на економічне зростання [Текст] / І. Чікіта // Вісник НБУ. Фінансовий ринок. Макроекономіка. — 2013. — С. 52–56.
21. Чернописька, Н. В. Методичні підходи оцінювання логістичної діяльності підприємства [Текст] / Н. В. Чернописька // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Логістика. — 2008. — № 623. — С. 265–271.
22. Крикавський, Є. Логістичне управління [Текст]: підручник / Є. Крикавський. — Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2005. — 684 с.
23. Руденко, Г. Р. Інноваційність зв'язку обліку, аналізу, контролю та аудиту логістичних витрат підприємств [Текст] / Г. Р. Руденко // Проблеми науки. — 2011. — № 5. — С. 40–47.

24. Перезова, І. В. Адаптаційні аспекти застосування економічної експертизи в контурах німецької моделі контролінгу підприємства [Текст] / І. В. Перезова // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку. — 2014. — № 797. — С. 403–409.
25. Прокопенко, О. В. Економічна суть контролінгу, його місце в системі управління підприємством [Текст] / О. В. Прокопенко, Л. Б. Криворучко // Вісник СумДУ. Серія «Економіка». — 2011. — № 4. — С. 27–34.
26. Петрович, Й. М. Еволюція контролінгу в сучасній теорії та практиці управління вітчизняними підприємствами [Текст] / Й. М. Петрович, Я. В. Панас // Менеджмент і маркетинг інновацій. — 2013. — № 1. — С. 129–137.

ОБОСНОВАННЯ БАЗОВОГО НАБОРА ІНСТРУМЕНТІВ І МЕТОДІВ ЛОГІСТИЧЕСЬКОГО КОНТРОЛІНГУ

Исследованы существующие наборы инструментов и методов контроллинга. Установлено, что не существует единого принятого для всех видов деятельности набора инструментов

и методов логистического контроллинга. Предложено базовый набор инструментов и методов логистического контроллинга, ссылаясь на его цели и задачи, с целью обеспечения реализации подсистемы логистического контроллинга в системе управления предприятием.

Ключевые слова: логистический контроллинг, инструментально-методическое обеспечение логистического контроллинга, подконтрольные показатели.

Русановська Орія Андріївна, аспірант, кафедра маркетингу і логістики, Національний університет «Львівська політехніка», Україна, e-mail: o.rusanovska@yandex.ua.

Русановская Арина Андреевна, аспирант, кафедра маркетинга и логистики, Национальный университет «Львовская политехника», Украина.

Rusanovska Orysia, National University «Lviv Polytechnic», Ukraine, e-mail: o.rusanovska@yandex.ua

УДК 338.45:658.27

DOI: 10.15587/2312-8372.2015.52101

Безугла Д. В.

МОДЕЛЬ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМНОГО ПРОЦЕСУ ТЕХНІЧНОГО ПЕРЕОСНАЩЕННЯ ВИРОБНИЦТВА

В статті запропоновано математичну модель технічного переоснащення виробництва як системного процесу, ефективність якого визначається показниками ефективності функціонування техніко-технологічної, організаційно-економічної та інноваційно-впроваджувальної підсистеми у складі об'єкту технічного переоснащення. Доведено можливість виявлення резервів виробництва після його технічного переоснащення.

Ключові слова: підприємство, модель ефективності, функціональні компоненти, технічне переоснащення, системна функція.

1. Вступ

Забезпечення ефективності технічного переоснащення виробництва (ТПВ) — це нагальна проблема промислових галузей економіки України, викликана необхідністю суттєвого підвищення рівня конкурентоздатності вітчизняних підприємств на основі інновацій, яка ускладнена їх надзвичайною обмеженістю у фінансово-інвестиційних ресурсах, потрібних для реалізації ТПВ, на що робиться наголос в наявних економічних дослідженнях [1, 2]. Вирішення цієї актуальної проблеми доцільно здійснювати шляхом удосконалення методичних підходів до моделювання та оптимізації системного процесу технічного переоснащення виробництва, а також до визначення показників його ефективності [3, 4].

2. Аналіз літературних даних

Питання технічного переоснащення промислового виробництва, його інноваційного оновлення знаходять своє відтворення в наукових дослідженнях багатьох авторів. Зокрема слід назвати наукові праці таких вітчизняних та зарубіжних авторів, як: В. М. Гончаров [1],

А. І. Грабченко [5], К. В. Ларіна [6], Я. С. Мелкумов [7], П. Г. Перерва [8–12], В. В. Самочкін [13], Є. О. Сапожніков [14], М. L. Dhaoui [15], V. Narayanan [16], P. Drucker [17] та ін. Дослідження основних публікацій з визначеної проблеми свідчить про її важливість та актуальність. В роботі В. М. Гончарова [1] розглянуто комплекс науково-технічних проблем ефективності промислових підприємств на основі впровадження інновацій. У дослідженнях В. Н. Самочкіна [13] викладено теоретичні основи моделювання процесів економічного розвитку підприємства. У монографії з інноваційних проблем технічного переоснащення виробництва [3] запропоновано модель аналізу ефективності ТПВ з урахуванням ряду факторів внутрішнього середовища підприємства. Робота Я. С. Мелкумова [7] присвячена питанням інвестиційного забезпечення промисловості з використанням різних джерел фінансування. У книгах групи науковців під ред. проф. П. Г. Перерви [3, 4, 10] визначено широкий комплекс проблем адаптації виробничих підприємств до конкурентних вимог ринкової економіки, в тому числі — шляхом підвищення їх техніко-технологічного рівня. Водночас існує невирішена частина [12, 13] загальної проблеми: удосконалення